

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
E g y e s z z á m á r a 3 0 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Mit sirsz és mit keressz ?

Azt olvassuk a János írása szerint való evangélium XX-ik részében, hogy a hétnek első napján Mária Magdaléna elméne reggel mikor még sötét volna a Jézus koporsójához és látá, hogy a kő elvétellett volna a koporsóról és a koporsó üres vala.

Mária pedig sirván áll vala és lehajla a koporsóba és látá két angyalokat fehér ruhában, kik mondanak neki : asszony mit sirsz ? Monda nékiek : elvitték az én Uramat és nem tudom hova tették ötet !

És mikor ezeket mondotta volna hátrafordúla és látá ott Jézust állani, ki monda neki : Mit sirsz és mit keresel ? S felkiálta Mária : Rabboni azaz Mester !

* * *

A hétnek első napján a nagypénteki nyitott sir felett állunk mi is és drága halottainkat költögetjük s a gyenge virágokról a fakadó rügyekről szeretnénk biztatást venni az örök élet és a boldog jövődő felől.

Lábaink előtt hirtelen megnyilott sirokból kedveseink árnyai, százados kriptákból rég elfeledett kísértetek rémei emelkednek felénk.

Az elmúlás sejtelve vesz körül és szemünk előtt a lombtalan fejfák bús erdeje sötétlik. Behorpadt néma sirok, melyekről csak a hulló köny beszél.

Egy köny Sionról, mely magas tetőjén sötéten áll. Egy bús emlékezet, nagy sirköve, ki fogja a te halottaidat visszaadni ? A koporsó nem, mert abban csak sirkendők, leplek és a zsarnok halálnak jelei vannak. Nehéz sirkő, melyre az van felírva, a mi elveszett, ki fog téged elhengetíteni ? A tavasz nem, mert annak rögei csak egy felsőbb hatalom szavára mozdúlnak és virágai csak a napnak csókjára nyilnak.

Csak a vallásban és a hitben van megmaradás; a szeretett Megváltó lábainál, a feltámadott Ur Krisztus szózatában, a boldog biztatásban, melyet szívünkhöz intéz, a választadó kérdésben melylyel felénk fordul : „Mit sirsz és mit keressz ?“

Téged uram, Téged egyedül. A bizonyoságot, hogy feltámadunk, hogy az elhunyt kedvesek s a meggyilkolt nagy igazság, mindnyájunk üdve, népek szent joga nem maradnak mindörökre lent a sirban, hanem kitörnek belőle s győzedelmet nyerendnek.

Rabboni azaz Mester! meglátnak téged azok, a kik szeretnek és a kik legjobban szeretnek, azok látnak meg legelőbb.

Feltámadott Ur Jézus, én is látlak.

A zsinatról.

Multkori közleményemben a Kálvin szövetséggel foglalkoztam és abban kívántam kicsúcsosítani nézetemet, hogy a szövetség socialismusa nem keresztyén szocializmus lenne, hanem keresztyén (clericalis) szocializmus. Szerencsésen rosszul szedték. Ezt azért helyreigazítva áttérek a zsinatra.

Március 28-ikán az egyházalkotmányról és szervezetről szóló I. törvénycikk-tervezet harmadszori olvasásával kezdődött az érdemleges tárgyalás. Azaz, hogy csak névleges tárgyalás; mert ezek az olvasások, expressis verbis olvasások. A kik a törvényanyag folytatólagos kifejlődését figyelemmel kísérték, nem egy és két, hanem több ellentmondó, homályos és használatot alkalmazást soha sem nyerő pontra kellett találni az utólagos bírálat során, de hallgatni kellett, részint azon árgus szemek miatt, melyek a feltűnési viszketeg vádjára kutatják a jeleket, részint a miatt a tartózkodás miatt, hogy praecedens ne nyujtassék felbontani, vagy felbontani akarni az értékes helyeket.

A külföldön levő magyar református hívek és egyházközségek gondozásáról szóló 8. és az egyházi törvényeknek a magyar koronához tartozó Horvát és Szlavón országok területén való végrehajtásáról szóló 9. törvénycikk harmadik olvasása valósággal átal suhant a tanácstermen

üres asztalok előtt. A szivar füst igen kicsiny értékű valami s értéke nem nő, sőt talán fogy, ha sokasodik, a társalgásban ilyen fogyó sokasodás volt tapasztalható, mindazáltal alig volt az ott töltött idő értéktelenebb, mint a 8. és 9. törvénycikk harmadszori elolvasásának ideje. Minő mások is tudunk mi lenni magyarok, hogy egyházi törvényünk területi hatályát Horvát-Szlavon országokra, sőt a külföldre is utópizálni merjük, holott állami tartalmú egyetemes polgári törvényeinknek is itt bennt csak füllesztő gőzben növesztett gyökere van. „Szóljatok, beszéljétek, de nem megyen véghez“ visszhangozza az Irást nyomorúságos állami s egyházi közjogi helyzetünk.

Az állami egyetemen szervezendő protestáns theologiai fakultás ügye terjedelmes vitát provokált, nem mintha két szélső álláspont: a szükségét és szükségtelenséget vitató mérte volna össze a fegyvert, hanem ugyanazon álláspont kevésbé radikális és radikálisabb képviselője. A győzelem amazé lett a következő határozat formájában: „zsinatunk az állami egyetemi theologiai fakultáshoz való törvényes jogunk elvi fenntartása mellett, a közös protestáns theologiai fakultás kérdésének minden irányú figyelemmel kísérését, szükségszerű és időszerű fejlesztését egyetemes konventünkre bizza, meghatalmazván azt, mint legfőbb közoktatási hatóság s egyszerűsmind mint zsinat előkészítő testületet is, hogy

TÁRCA.

A székelyhidi cifra templom.

A XVIII. század végén, s a XIX. század első felében a templom, torony és iskola építés kérdése körül a református egyház felsőbb egyházi hatóságainál nagyon jellemző elvi megállapodások voltak érvényben. Minden egyházközség egészen természetesnek tartotta, hogy maga állapítsa meg a sorrendet arra nézve, hogy minek az építését tartja elsőbbségű szükségnek. E tekintetben az egyházkerületi gyűlés nem volt egy véleményen az egyházközségekkel, melyek ha nagy áldozattal is, de templomjokhoz tornyot építeni szerettek. Az egyházkerületi gyűlés azt felelte az ilyen tervekre több esetben, hogy előbb való az iskola építése, a torony egészen is nélkülözhető. A templomot is minél egyszerűbbnek kell építeni, kicifrázása teljesen felesleges. Pedig a templomoknak legalább is valamely tetszős színnel való befestését több helyen szerették volna. Az orgonát is csak dísznek tartották, mely bátran nélkülözhető, sőt nem is tanácsos bevinni a templomba, mert orgonistát nehéz találni, s annak a díjazása újabb terhet ró az egyházra.

Erdekes eset volt ebből a szempontból a székelyhidi református egyház azon törekvése, hogy 1808-ban

templomának belsejét csinosabbá akarta tenni. Azonban a kicsinosítás terve sehogysem tetszett az egyházkerületnek, s ezt a meggyőződését egy igen érdekesen szerkesztett jegyzőkönyvi határozatban adta tudtára a székelyhidi egyháznak.

Az egyház némely tagjai a templomot csinosabbá akarták tenni, elhatározták, hogy ujkathedrát építenek újfésztett székeket csináltassanak, s a „mengyezetet gottesaugen-nelkicifrázzák.“ Az egyház tagjai azonban a tervre nézve nem értettek egyet. Meghasonlás támadt köztük, némelyek azt mondták, hogy olyan „szükségtelen cifraságokra“ nem kell költeni, hanem előbb való lesz az iskolának megfelelő épülettel való ellátása. A kik az iskola építését tartották szükségesebbnek, tervük kivételére az egyház részére felvettek 1000 rhénes frtot kölcsön. A kötelezvényt a város nevére állították ki, de a kölcsönt nem akarták elismerni azok, a kik az iskolaépítést nem pártolták. Ebben a kérdésben az egyházkerületi gyűlés következő határozatot hozta: „Mivel az adósság felvétele nem a presbytérium és nem a pap hírével történt, ki a presbytériumnak kirekeszthetetlen tagja, sőt előlülője a 99-ik kánon szerint, hanem a bíró és jegyző adott róla kötelezvényt, tehát ezt az egyházra hárítani nem lehet. Az urbárium és a királyi parancsolatok szerint a kommunitás a nép fejében a földesuraság híre nélkül nem csinálhatnak adósságot,“ tehát a segéd kurátor jelentse be az esetet az egyházmegyének. Az egyházkerületi gyűlés megragadja az alkalmat, hogy a cifra templomra vonatkozólag is elmondja a maga nézetét: „A mi a

a kedvező viszonyok között ne talán megérlelhető nagy kérdést döntő határozatra kész formában juttassa majd a zsinat elé. A radikális álláspont, melyet Bartók György püspök képviselt ezt azzal szerette volna megtoldani, illetve módosítani, hogy a konvent útasíttassék, miszerint a theol. fakultásoknak a tudomány egyetemi fakultások sorába leendő felvétele iránt a konvent kebeléből és az egyházkerületek szakfériai-ból összealkotandó bizottságtól vegyen be véleményt és aszerint tegye meg a további lépéseket. Vagy is ez az álláspont ki akarja zárni azt, hogy az egyetemi theológiai fakultások ügye érdemi elbírálás és döntés végett a zsinat elé kerüljön s ez ügynél a konventet nem csak mint véleményező, hanem mint intézkedő szervet is igénybe akarja venni.

Kétségtelen, hogy mind számánál, mind intellectualis ereje és értékénél, mind nemzeti hatásánál fogva joga van a két protestáns egyháznak követelni, hogy méltatása az állami egyetemek organismusába beillesztendő theológiai fakultások formájában is nyerjen kifejezést, mind azon által ez ügy életkérdéssé nem fog megnőni soha, mint a hogy szeretnék egyes buzgók a theológiai tudományok kultiválására nézve felüntetni azt. A kérdés abban a formájában, a hogy fel van téve t. i. hogy szükséges az állami egyetemeken protestáns theológiai fakultást felállítani, nem rejt magában semmi veszélyt, nem

különösen akkor, ha ez a fakultás tisztán a tudományok szolgálatában meríti ki a maga hivatását s ha nem lesz praktikus lelkész-képző szerv is egyúttal. A kiviteltől igen sok függ. Az állam hatalom ingerentiájától a lelkész-képzést hermetice kell elzárni s lehetlenné tenni minden fogantyút, melynek segítségével kivülső erők nyomást gyakorolhassanak a protestáns lelkész-képzés eredeti szellemére. A lelkész-képzés elkerülhetetlen és pótolhatatlan szervei a theológiai akadémiák maradjanak ezután is, vallásszabadságunk lelki élete ezeknek függetlenségében nyer hatalmas garantiát. Az állami egyetemeken szervezendő fakultások a tudományos ambíció, a tudományos továbbképzés nemes, de nem kötelező szervei kell, hogy legyenek, nem kötelezők, mert azoknak szellemét az államhatalommal való szerves összefüggés miatt a befolyások ellen teljesen biztosítani nem lehet.

Magas színvonalon álló vitában részesült a debreceni egyetem ügye, melynek fontosságát és sürgősségét az iskolaügyi bizottságnak e lap múlt számában ismertetett javaslata egy kissé el akarta homályosítani. Ismertette volt az ezzel szemben álló s többséget nyert Sulyok-féle javaslat is, mely a debreceni egyetem fontosságának és sürgősségének kérdését a méltánylás kellő színvonalára emelte fel. Minket tisztántúliakat kiváltképp érdekel ez az ügy, régi vágyunk, törekvésünk régi szép célja sok nemes lélek buzgóságának

templom ékesítései közt a gottesaugent nézi, a ki ezt produkálta, nem vette gondolóra, hogy nem csupa ártatlan cifraságot, hanem olyan, mely a reformáció által vívődött ki a mi templomainkból, mert a mi vallásunk principiumaival annak ott léte ellenkezik. Hogy tehát a székelyhidi eklésia azt a templomba visszavigye, a superintendencia meg nem engedi.¹

A kathedrara és székekre is megkapták a választ: „A mi illeti a kathedrát és a cifra székeket, ámbár a mi templomunknak ékessége az együgyűség, mindazáltal ezeket az ártatlan, noha szükségtelen cifraságokat a konzistorium nem ellenzené, ha az eklésiának módja volna benne. De mivel ehhez is kölcsön pénzt akar fogni az eklésia, az adóság felvételét ezen célra a Konzistorium meg nem engedheti, annyival inkább, mivel még az új templomok építésében is vigyázni kell arra, hogy az cifraság nélkül legyen és a contribuens népnek terhelhetése nélkül menjen véghez.”¹

Az egyházkerületi gyűlés a székelyhidi eklésia ügyét a maga összefüggő egészében magasabb szempontól tekintette, s a contribuens nép megterhelését nem ok nélkül ellenezte. Azt mondja ugyanis a székelyhidi iskoláról: „A mi végre az iskolát illeti, a vallásnak fundamentuma lévén a tudomány, annak gyarapítását a superintendencia helyben hagyja és mint hogy az iskolák felállításában felséges urunk is parancsolja, hogy a

communitások concoráljanak, tiszteletes concernens senior és Titus coadiutor curator urakra bizza, hogy a munkába vett iskola építését sürgessék és hogy ezen végzést a templomban a nép előtt olvassassák el.”

Az egyházkerületi gyűlés a székelyhidi esetet nagyjelentőségűnek tartja, mert a székelyhidi egyház némely tagjainak törekvéséhez hasonló jelek sok más helyen is észlelhetők voltak. Épen ezért elvi álláspontot foglalt el a székelyhidi esetről hozott határozatában, de ezzel nem elégedett meg, hanem egy külön jegykönyvi pontban tudomására hozni kívánta minden egyházközségnek, hogy egyrészt a ref. egyház alaptételeire, más részről pedig az egyházközségek anyagi helyzetére való tekintettel milyen szempontok legyenek az irányadók a templomok és toronyok építésénél.

„Tapasztaltatván, — így szól az egyházkerületi végzés, — hogy a templomok építése és reparációja az egyházakban sok kedvetlenségre ad okot és némely helyen a csinosítás ürügye alatt olyan formákat és ábrázolásokat is visznek be a templomba, melyek hitünk és vallásunk ágazataival meg nem egyeznek, továbbá az építéshez nem értenek azok, kik a szerződéseket csinálják, mivel a mester embernek nagy nyeresége. Ha minél többet bele építenek a templomba, vagy toronyba, szükségnélkül való költséget csinálnak. Ezért ezután semmi nagyobb igazítást, annyival inkább új templom, torony vagy paróchia, vagy iskolaépítést az egyházmegye tudta nélkül nem szabad csinálni. Az esperes a jelentés után

¹ Tisztántúli egyh. ker. j. k. 1808 évi 79 p.

forrása, tárgya és ideálja. Megérdemli, hogy a zsinat által hozott határozat, úgy a mint a Tisza-féle módosítással véglegessé lett szó szerint állítható az olvasó közönség elé: „Az egyetemes zsinat, habár a magyarországi református, esetleg a magyarországi két protestáns egyház végső törekvési célját csak egy, Debrecenben felállítandó református vagy protestáns egyetem létesítése képezheti: mindannak dacára a mai nehéz viszonyok és kedvezőtlen körülmények figyelembe vételével, mivel az 1891—95-iki budapesti zsinat is a bölcsészeti fakultás létesítését jelölte meg az egyház első rendű sürgős szükséglete gyanánt: megbizna az egyetemes konventet, hogy a debreceni bölcsészeti fakultás ügyét újból vegye föl tárgyalás alá, *vegye fontolóra, mely módon és mérvben volna az egyetemes egyház anyagi ereje eme nagy cél elérésénél igénybe vehető* s a tiszántúli egyházkerülettel a már eddig rendelkezésre álló alapokból, a nyert alapítványok és adományokból, *esetleg* egyetemes egyházi segélyből s az 1848. XX. t.-c. értelmében nyerhető államsegélyből teljes erővel törekedjék mielőbb olyan bölcsészeti fakultás felállítására stb. Az aláhúzott szavak azok a miket a zsinat Tisza István gróf indítványára részint módosításul, részint pótlásul a Sulyok-féle határozati javaslatba felvett. A módosítás és pótlás alig bir valami kis jelentőséggel így olvasásban, azonban fontos volt ott a zsinati tárgyalás folyamán, mert ez tette lehetővé azt, hogy a többség a Sulyok I. indítványát fogadta el az iskolaügyi bizottsággal szemben. Sokan ugyanis még mindig fázva gondolnak arra, hogy Debre-

köteles utána járni, hogy mennyi az egyház és iskola népessége, szükséges-e az új építés, mennyi költség van rá, milyen lesz az új épület, ezért ahhoz értő emberekkel le kell rajzoltatni. Az esperes ezekről jelentést tévén, az egyházkerület ahhoz értő mesteremberekkel megvizsgáltatja, hogy jó-e a terv és nem kér-e sokat a mester ember.¹“

Az egyházkerületi gyűlés ezen határozatát komolyan vette, s tényleg mintegy évtizeden át minden egyházi épület emelése az egyházkerületi gyűlés tudomásával történt, s több egyházat igen életrevaló tanácsal látott el az egyházkerület a maga szakértői segítségével. Körülbelül egy évtized mulva azonban már csak néhány ilyen jelentés érkezett be, azután pedig egészen feledésbe ment az egyházkerület határozata.

Dr. Baresa János.

¹ U. o. 8 p.

cen az egyetemes egyház segélyével erősítse kálvinistá rómaságát, sokan nem tudnak felemelkedni a parciális érdekek színvonaláról az egyetemes érdekek szférájába: az ilyeneknek jól esett aztán a „javaslat“ helyett a „fontolóra vevés“ és izlett az imperativus helyett az „esetleg“ bájos latitudo-je. Ama korona még is az lett, hogy a debreceni egyetemet egyetemes egyházi érdekűvé deklarálta a zsinat s a bölcsészeti fakultást a közel jövő alkotásai közzé sorozta be.

Az új énekes könyv ügye újra elékerült a bizottság rövid javaslata kapcsán és újra szikrákat csalt ki a kedélyekből s a zsinat végre is ama Sass Bela szerint „logikai képtelenség“-ű „non sens“ és „contradictio in adjecto“ javaslatot emelte határozatra: hogy a próba énekes könyv a további munkálat alapjául elfogadtassék s a bizottság nyerjen útastást a revisió alapelvei felől javaslatot készíteni. Ha az új énekeskönyv annyi lelki tüzet tud majd aránylag gyújtani, mint a mennyi kedélybeli láng zsinati vajudásának processusa alatt ellobogott, bizonyára be fogja rendeltetését tölteni.

Szeretnék arról a hires zárt ülésről is írni, de discretió törés nélkül nem tehetném. Ennélfogva hallgatok.

Dr. Baltazár Dezső.

„Krisztusi vallás.“

Budapest, ápril. 10.

Az a körülmény, hogy hazánkban a katolikusok vallásukat „keresztény“-nek, a protestánsok pedig „keresztény“-nek mondják és írják, rendkívül emlékeztet a bizantinusok homouzion-homojuzion vitájára, de annál részint kicsinyesebb, részint kártékonyabb.

Kicsinyesebb, mert hitelvi ellentétet nem fejez ki; és kártékonyabb, mert egy egész nemzet társadalmát hosszú idő óta két táborra szakítja. Antagonizmust támaszt a magyar protestánsok és katolikusok között *éppen abban amiben közösek*: Krisztus vallásában.

Más nemzetek nyelve protestáns és katolikus között nem tesz ily különbséget a közös keresztény (keresztény) minőség elnevezésében. Vajjon olyan erősek vagyunk mi magyarok, hogy könnyű szerrel elviselhetjük ezt a mesterséges különválasztást, a helyett, hogy annak megszüntetésére s a magyar társadalom protestáns és katolikus része között inkább a közös érintkezőpontok keresésére törekednének!?

Nézetem szerint ennek az áldatlan különbségnek könnyen és hamarosan véget lehetne

vetni az által, ha a magyar társadalom a *kereszttyén* és *keresztény* szókat egyszerűen sutba dobva és többé egyáltalában *nem használná*.

Indokaim erre nézve a következők.

A „kereszttyén“ vagy „keresztény“ szó, akár a tót „krestan“-ból, akár a délszláv „krstyan“-ból vettük át, mindenképpen szláv eredű. A magyar nép soha nem tudta nyelvébe kellőleg áthasonítani s eredetileg ez az oka a szó bizonytalan, kétféle kiejtésének, ami csak később vált a katolikusok és protestánsok között nyelvészeti vita tárgyává.

Annyi bizonyos, hogy bárhonnan vettük és bármiképpen írjuk ezt a szót, kereszttyénnek, vagy kereszténynek, *kiejtésébe ma is majdnem beletörök a magyar ember nyelve*.

Semmi okunk tehát rá, hogy ragaszkodjunk hozzá, mikor vallásunkat magyarosabban és érthetőbben „*krisztusi*“-nak is nevezhetjük!

A „*krisztusi*“ elnevezés egyszerre megszűntetné a közös név mesterséges különbségét a magyar krisztusi felekezetek között; amellet magyarán, erőteljesen és egy gyermek előtt is érthetően fejezvé ki a vallás egész mivoltát és lényegét, ez által még a krisztusi hitélet föllendítéséhez is nagyban hozzájárulna!

A krisztusi vallást követő magyar társadalom csak a nemzet jól felfogott érdekében cselekszik, ha a magyar nyelvből kiküszöböli a szláv eredetű, idegenszerűen nehéz kieltésű és ellentétekre alkalmat adó „kereszttyén“ és „keresztény“ szókat s elteszi azokat a nyelvtörténet emlékei közé.

Protestáns és katolikus magyarok! Nevezük vallásunkat valamennyien, egyetértőleg és igaz magyarsággal *krisztusi magyar vallásnak*!*

Ifj. Komlóssy Arthur

orsz. levéltári fogalmazó.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(68. Folytatás.)

B) A jogakadémia az önkény uralom alatt.

A főiskola megnyitával a jogtanítás is folyt mint az akadémia egyik tagozata, a 3. éves deákok (az észak 3. évre hallgatók) jogászok és hitészek együtt, a 4. éves deákok részben a jogi 2. év hallgatói, amazok 30 ezek 25-en. Ezután jött a 2. és 3. évi hittanhallgatók osztálya az akadémiai 5. és 6. év.

* Most midőn a protestánsok, rómaiak és görögök együtt ünneplik a Krisztus feltámadását a felvetett kérdést aktuálisnak tartom, azt azonban hogy a vitás két szó ezáltal kivolna vonható a forgalomból, nem hiszem. Azok más viszonylatokban és önállóan is használhatnák p. o. kereszttyén. stb.

Az eddig létező jogitanszaknak *jogakadémiává* átváltoztatására a vallás és közoktatási minisztérium 1850. október 11. kelt rendelete indította meg a szervezést. E rendelet szerint 1850—51. tanévtől kezdve a végre, hogy a tanulmányi évek beszámíttassanak (az 1850. július 30. kelt állami vizsgálati rend értelmében) és a kiadott bizonyítványok állami érvényességgel birjanak, követeli, hogy a protestáns tanintézetek a cs. kir. jogakadémiákra kiadott szabályokhoz alkalmazkodjanak s a rendeletben elősorolt tudományok a kitűzött terjedelemben legalább *négy* tanár által taníttassanak, és a tanulók hetenként legalább 15 órát hallgassanak; csak az ezen feltételeknek megfelelő tanintézetek nyerhetik meg a „nyilvános jogakadémia“ címet. A rendelet közli nyolc pont alatt a jogi köteles tantárgyak sorozatát. A tanárkar alkalmazkodó véleményes javaslatát felterjesztette a superintendenshez (1851. szept. 8. Tanügyi iratok csomójában) s bevette a római jogot is.

A szükséges szervezéshez a kért halasztást báró Gehringer (1851. május) megadta azon feltétellel, hogy a jogi akadémia a többi szakoktól elkülöníttessék. Tanterve rögtönösen elkészült, külön igazgatóvá Szücs István tanár tétellett. (1852. június.)

A Szoboszlai által 1852. jan. 5. kibocsátott hatalmas szózat alap gyűjtésre adakozás céljából megjelent, ebben mondja: hogy „létezzék és pedig a magas ministeri terv által igényelt terjedelemben, polgári hivatalokra készítő jogakadémia“ is. Az adakozások eredménye lehetővé tette a főiskola átalakítását.

A tanév kezdetét a Kerület 1852. évi júniusi k. gyűlése 41. sz. a. okt. 1-re állapította meg.

A jogi tanintézetbe felsőbb rendeletre behozott újabb tantárgyak u. m. a Magyarországon ideiglenesen behozott közigazgatási rendelet, bírósági szerkezet s perrendtartás, Szücs István jogtanárra bizattak. (Tk. jk. 1850. ápril. 4.) Felsőbb meghagyás folytán Szoboszlai útasította a tanárkart, hogy az új váltó törvény, mely a birodalmi törvény és kormány lap 23. darabjában jelent meg, taníttassék a főiskolában, mert a váltó jogi egész eljárás az évi május 1-től az egész birodalomban a szerint történik. Fogantatását elrendelte a tanárkar. (1850. máj. 29.) A tanárkar buzgalmát dicsérettel elismerte az országos helytartósági elnök báró Geringer telyhatalmu biztos. (U. o. 259. sz.) szinte siettek minden téren a hódoló és alkalmazkodó szellem kimutatására Szoboszlai közvetítésével, jött is a megelégedés újabb kifejezése az oktatási ministeriumtól s az ifjuság előtt közzé tétellett. (1851. jan. 29.)

Még nem volt szabad egyh. ker. közgyűlést tartani, csak Szoboszlai által egybe hívott u. n. „egyházkerületi tanácskozmány“ intézkedett. Ez hozta az újabb „pótló törvényeket“ táblán kifüggesztés által hirdetőn ki.

Ez évben a senior és contrascribái hivatal a jövedelem csökkenés végett egy évivé tétellett. (1851. febr. 1.) A tanárkar indítványára az akadémiaiban az eddigi közvizsgálati rendszer „mely sem a tudományok tanítási céljának az intensiv és extensiv ismeret szerzésnek, sem a szigorúbb vizsgálatnak meg nem felel“ elvetésével *szigorlat* (rigorosum) hozatott be (1852. jan. 10.), a szigorlat tartás pontozatait 9 tételben el is készítette, (febr. 28.) s a superintendens birálata alá beterjesztette, leérkezett a püspöki elfogadás és helyeslés, egy két pont célszerűbb módosításával (Tk. jk. 1852 : 183. sz.) s úgy a jogi, mint theologiai szakon életbe lépett. Maga Szoboszlai, a hol és a hányszor lehetend megjelenését ígerte mint kötelességet, meg is jelent rendszeresen. A A szigorlat áll fenn ma is. A szigorlatokat letett tanu-

lök nem tartoznak bevárni a szigorlati idő végét, haza távozhattak (1852. márc. 14-iki végzés). Az első szigorlat 1852. márc. 10 vette kezdetét.

Az egyh. ker. közgyűlések kezdetüket vették 1852. június 28. E gyűlés készítette el a jogakadémiai fegyelmi törvényeket, a jogakadémia tantárgyainak rendjét, közölte a kerületi főjegyző (jk. 1852. 263. sz.) A felség kézírata szerint (kelt 1852: szept. 12), mely a váradi iskolai hatóság útján érkezett: minden tanító és tanár megnevezve a jogakadémia is — állami hivatalnokok osztályához tartozván a „helyes és áll-szakált tegyék le.” E parancs minden tanítóval közöltetett. (Tk. jk. 1852. nov. 10.)

A tanítószagokra kimenő deákok politikai magukviseletéről tartoznak a cs. k. rendőrségi igazgatóságok útján politikai bizonyítványt szerezni Zichy Henrik n. váradi kerületi alhelytartó rendelete szerint (jk. 1854. márc. 6. a 98. és 120. sz.)

A nagyváradi cs. k. helytartósági osztály 4642. sz. a. leiratában felvilágosítást kér a kollégiumban levő bölcészeti tanfolyamról. A tkar adta meg a választ a superintendens útján, hogy e főiskolában „az újabb szervezés után a jogakadémián és gymnasiumon kívül négy éves hittanszak létezik, és ennek két első évében tanulják a hittanhallgatók a bölcészeti tantárgyakat, kivált a neveléstant stb. (jk. 1854. jun. 10. 141. sz.) Imé a 3 tagozatra elkülönülés! Az elkülönülést mutatja, hogy a gymnasiumi tkar a tanévzáró hálaistenítészeletet jul. 27-én tartja, így az akademikusokkal együtt nem végezhetik az ünnepélyt. (jk. 156. sz. 1854.)

Kormányi rendszabálynál fogva a jogakadémiában a hallgatók félévénkénti bizonyítványukat 30 krnyi díj mellett nyerhetik meg. (jk. 1854: 15. sz.)

Szoboszlai superintendens felhívására a felső rendeletekhez képest az átalakított jogakadémia szükségének fedezésére rendelt alapítványoknak minden más alapítványoktól elkülönítését a Gazd. Tanács (1853. év 201. sz. a. szept. 29.) végrehajtotta, és 1854-től kezdve külön számadási könyvben kezelte és vezette. A jogakadémiai alap állománya volt a) Sárói Szabó 1-ső alapítvány tőkéje 3780 con. frt. b) Sárói Szabó V. alapítvány 5471 c. frt 23 ²/₁₀ kr. c) Szombati-Veresmarti alapítvány (kezeli a debreceni egyház) 8728 cfrt 7 ⁶/₁₀ kr. d) a Kollégium pénztárából ide szakított tőke 16,000 frt e) Az újabb ajánlatokból (felhívó szöveg után) tőkésített összeg 12,890 c. frt. f) az átalakítás végett általánosan ajánlt tőkék közül a jogakadémia alapjához áttett tőke 25,350 frt.

A két régi jogtanár Szücs és Buzás mellé a kívánt két jogi új tanszékre alkalmazott Tóth István 1852. nov. 1-től és Kallós Lajos 1853. okt. 1-től. Az elkülönítés (1854.) óta évi rendes fizetésök 690 frt, természetbeli lakás vagy lakbér 200 frt, az igazgató külön díja még 200 frt, irodai ügyekre 100 frt. (G. T. 1853:219.) Az első jogakadémiai karszolga (pedellus) (Czibere Miklós) havi 12 frt 30 krt fizetést húzott, félév múlva 15 frtot.

Az alapok előteremtése, kimutatása és elkülönítésével (G. T. 1853: 241. sz.) a jogakadémia nyilvánossági joga következett be, a jogi bizonyítványok érvényessége elismerésével (1853. június), felvétel a jogakadémia tantárgyai közé a prot. egyház jog is. A Kerület 1854. okt. 11-én hálafeliratot intézett a kormányhoz a nyilvánossági jog megadásáért, mely már júniusra leérkezett s a megnyerés felett nagy volt az öröm.

A jogakadémia igazgatója részére a kollégium épületében tanári gyűlésre is használható hivatalos helyiség adatott levéltárral, szekrényvel, asztalokkal ellátatott,

s mint önálló intézet részére saját külön pecsétnyomó készítettet. (G. T. 1854: 64. és 106. sz.) Helyiségül az inspectorialis szoba a keleti oldalon adatott át.

Az átmeneti 1851—2-ik évben még 3 rendes jogtanár volt és tanított, a két régi és az új Tóth István (33 éves, nőtlen) az osztrák polgári és büntetőjog tanára. E tanévben még az akadémia főnévkönyve az egységet mutatja, mind a 3 szak: bölcészeti, jogi és hittani együtt tartva és vezetve.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni egyetem ügye a zsinaton.

(Folytatás.)

Mády Lajos jegyző: Dóci Imre!

Dóci Imre: Főtiszteletű és méltóságos zsinat! Vé-
gigtekintve a magyar protestáns tanárképzésre irányuló törekvésnek azon a 30 évi adathalmazán, a melyet itt az iskolaügyi bizottság összeállított, lehetetlen a magyar református tanügy barátjának bizonyos elkedvetlenítő, bizonyos deprimáló hatástól megmenekülni. Gyűléseink még pedig legelsősorú testületeink gyűlésezésének többszörös határozatából látni kell, hogy legvitalisabb életkérdéseink tárgyában is a legkinosabb vergődésben vagyunk. Vagy azt kell gondolnia az embernek, hogy a protestáns tanárképzésre vonatkozó szükség nem olyan eleven érzés a szivekben, mint a milyen gyakran elhangzik az ajkakon és a hogy megnyilatkozik a közgyűlési határozatokban, vagy pedig igazán a magyar kálvinizmus alkotó képességébe való hitünknek kell megrendülni, hogy bizonytalanul, tétlenül, sőt ugyszólván tehetetlenül kell megállanunk egy ilyen kérdésnek megoldása esetén.

Pedig hogy a magyar református középiskolai tanárságának közszellemével a magyar kálvinista egyház egyeteme, ez a magyar kálvinista zsinat nincs megelégedve, (Ugy van!) annak számos zsinati határozatában is kifejezést adott. (Ugy van!) No és kérdem, tett-e ez alatt a 30 esztendő alatt a magyar kálvinista egyház egyetlen lépést is abban az irányban, hogy a protestáns szellemet ébresztszen, keltsen és képezzen középiskolai tanárságunkban? Azt merem mondani, hogyha van a magyar középiskolai tanárságban protestáns szellem, az van a magyar református egyház ingerenciája nélkül, az van a magyar református egyház indolenciája dacára a tanárainkban. (Zaj és ellentmondások.)

Dányi Gábor: Szegénységünket indolenciának mondani talán mégis sok.

Dóci Imre: Engedelmet kérek, ma még van irmagul néhány olyan professzor a mi iskoláinkban, a kik a régi kálvinista iskolákban és szellemben nevelkedtek...

Dombi Lajos: És teológusok voltak!

Dóci Imre: ... és teológusok is voltak. De a mai tanárképzés korában ez már csak egy kipusztuló faj. És ha a magyar református egyház egyáltalán nem tesz lépést a magyar protestáns tanárképzés érdekében,

én akkor nem tudom, miért méltóztatnak olyan zokon venni, hogy én ezt a vitális kérdésben való magunktartását az imént indolenciának bátorkodtam nevezni.

Dányi Gábor: Szegénység!

Dóczy Imre: Szegénység az élet, a megélhetés is, és ha protestáns egyház vagyunk, protestáns iskoláink fenntartása életkérdés. Miért tartjuk fenn akkor református 27 gimnáziumunkat, ha ezen 27 gimnáziumban működő tanárságnak neveléséről, képzéséről egyáltalában nem intézkedünk? (Ugy van!) Pedig idáig még semmi lépést sem tettünk. Hiszen a róm. kath. tanító-rendek a budapesti és kolozsvári egyetem mellett házat tartanak fenn.

Nagy Károly: Internátust!

Dóczy Imre: Házat, így mondom, mert ők maguk így nevezik, mi célra? Azért, hogy az ő rendüknek noviciussai ott az egyetemen megszerezhesék a tanárképzés tudományos feltételeit, az egyetem mellett fennálló rendházukban pedig képeztesenek felekezeti szellemben tovább, készítsenek elő rendi kötelesegeiknek a jövőben való teljesítésére.

Hogy pedig mi ezzel szemben hogy viselkedünk, csak felemlitem tisztelettel, a nélkül, hogy bármi megrovás akarna nyilatkozatomban lenni, az erdélyi egyházkerületben történt dolgot, hogy mikor Kolozsvárott létesítették a teológiai fakultás és a magyar kormány tekintélyes összeget adott az ott létesített teológiai internátusnak évi fenntartására, azzal a kikötéssel adta, hogy oda a tanárképzésébe, vagyis az egyetemre a filozófiai fakultásra járó és tanári pályára készülő ifjak is vétessenek fel. Tehát az államkormány mintegy rámutatott arra, hogyan lehet a református tanárképzésünk ügyét némileg előmozdítani és vétettek fel a filozófiai fakultásra tanári pályára készülő ifjak, de azért egy jöttányra sincs ott előmozdítva a református tanárjelölteknek református szellemben való képeztetése, pl. a református teológiai akadémián bizonyos tárgyaknak kötelező hallgatása, idáig legalább intézményszerűleg nem létesítették.

Mikor ezelőtt 10 esztendővel a tiszántuli egyházkerület a háró Eötvös nevét viselő kollégiumban, a mely ma, mondhatom, a magyar tanárképzésnek nemcsak európai színvonalon álló intézménye, hanem Európában is ritkítja párját, két református ösztöndíjat olyan módon létesített, hogy az egyházkerület által ezen ösztöndíjakra felvett növendékek egyúttal a budapesti református teológiai akadémián tantárgyaknak nemcsak hallgatására, de tantárgyukból való kollokválásra is köteleztettek. Mikor a tiszántuli egyházkerület ilyen módon igyekezett előmozdítani a református tanárképzés ügyét legalább ezzel a két ösztöndíjjal, mind a hazai öt kerülethez kérésintézet, hogy hasonló képen igyekezzenek az egyházkerületek valamiféle tenni; egyetlen egyházkerület sem követte a tiszántuli egyházkerületet. Tehát idáig valósággal úgy van a dolog, hogy közgyűlési határozatainkban még megnyilatkozik a szükség érzete, kimondja a konventi, kimondja a zsinati határozat, hogy a protestáns tanárképzés ügyét a magyar református egyház elsőrangú szükségletei közé sorozza, mindezt azonban egyetlen lépés sem tétetett ezen szükségérzetnek kielégítésére és a magyar református tanárságnak protestáns szellemben való nevelésére.

Igy állván a dolog, én teljes lélekkel csatlakozom Sulyok István t. barátom javaslatához és kérem annak elfogadását. (Helyeslés.)

Mády Lajos jegyző: Radácsi György!

Radácsi György: Igen t. zsinat! Megint csak az előzményekre hivatkozom, a melyeket határozati javas-

latunk megjelöl ebben a munkában. A ki ezeket az előzményeket figyelemmel végigolvassa, lehetetlen meg nem győződnie a felől, hogy a református egyház konventje igenis akarta ép a legközelebbi alkalommal a protestáns egyetem felállítását és pedig Debrecenben. Méltóztatik tudni, hogy éppen a tiszántuli egyházkerületből jött egy bizonyos vélemény, a mely egy szintén ott kiformálódott véleménynyel szemben legalább egy jó mértékig ellentétben állott. T. i. a tiszántuli egyházkerület egy olyan magasabb szabású egyetemet nem gondolt keresztülvihetőnek a mostani viszonyok között, míg ellenben a konvent dr. Nagy Dezső indítványára útasította a maga iskolaügyi bizottságot, hogy miután a tiszántuli egyházkerület tervezete nem felel meg egy modern protestáns egyetemnek, tehát mi, mint konventi iskolaügyi bizottság, próbáljuk egy igazi mai színvonalon álló egyetemet kialakítani valamiképpen a papiroson, a költségvetését is készítsük el és azután majd meglátjuk hogy a konvent mer-e belemenni ebbe a protestáns egyetembe, vagy megelégszik egyszerűen csak a filozófiai fakultással. A konvent elé került az iskolaügyi bizottság véleménye és a konvent többsége ezt elfogadta, vagyis kívánt egy olyan egyetemet, mint a milyent igen t. tagtársam, Sulyok nagytiszteletű úr is kíván. Ezt kívánta a konvent iskolaügyi szakszabotása és a konvent ezt megszavazta, még pedig éppen a tiszántuli egyházkerület főgondnokának indítványával szemben. Akkor hallottuk azt a kijelentést, hogy egy ilyen nagyarányú egyetemet akarunk keresztülvinni, akkor azt szinte eltemettük. Méltóztatassanak csak visszaemlékezni a konventi tárgyalásokra!

Most már mi teendők volt nekünk mint zsinati iskolaügyi bizottságnak, a multak tanuságát, levonva? Egy bizonyos, hogy az első pillanattól fogva, a mikor az egyetemes egyház, vagy annak valamely hatósága foglalkozni kezdett az egyetem kérdésével. Mindennekelőtt csak a tanárképzés szempontjából kívánta azt, ha csonkán is, felállítani. Mert azt mindjobban érezte a református egyház, hogy itt fenyegeti a voszély, a mint azt az egyetemes tanügyi bizottság, a mint azt a konvent is több ízben kifejezte, a mint az egyházkerületi határozatokból is láthatjuk. Nekünk tehát mindenáron tanárképzés szempontjából kell valami egyetem, vagy egyetemi részlet.

Igy állt ez a kérdés. A Tiszánántul is hosszú ideig éppen csak a filozófiai fakultás kívánták felállítani nem az egyetemet. Hanem aztán egy áramlat támad éppen Debrecenben, hogy az szinte képtelenség, hogy alkossunk egy magasfokú filozófiai fakultást és engedjük hogy törpén mutasson mellette a jogakadémiai és a teológiai akadémia. Ettől való féltükben az illetők és a konvent is az egész kérdést olyan félig-meddig való kérdésnek minősítették, így pattant ki teljes erővel az egyetem kérdése. Én a mellett szavaztam, ma is lelkesedéssel szavazom meg, ha van reménység, hit és erő bennünk, hogy az eszmét, ezt a tervet keresztül vigyük. Mihelyt van, én oda állok a leglelkesebbek közé.

De engedelmet kérek, nekünk mint iskolaügyi bizottságnak, ismétlem, le kellett szünnünk a leszűrendőket a történelem tanulságait és mi nem mertünk többet indítványozni, mint a zsinat iskolaügyi bizottsága, mint a mennyit itt indítványozunk. Tehát indítványozzuk és óhajtuk keresztülvitetni azt a határozati javaslatot, hogy legyen egy tanárképző fakultás. Így a mit Sulyok nagytiszteletű úr is a legégetőbb kérdésnek vallott és a mi is legégetőbbnek és legsürgősebbnek itéltük azt a kérdést oldjuk meg: megoldjuk Debrecenben természetesen,

mint a hol a legkönnyebb ezt megoldani, mert Debrecen van hivatva arra, hogy ott oldódjék meg ez a kérdés. Ezt leginkább tehát mi mint iskolaügyi bizottság, szintén egész lelkesedéssel indítványozzuk, miután ama nagyobbtól ezuttal el kellett nekünk állanunk, a mi tanulságaink szerint.

Ne méltóztassék tehát azt hinni, mintha az iskolaügyi bizottság elsikkasztotta volna, a mint méltóztatik mondani, a protestáns egyetemet. Dehogy sikkasztotta el. Ha tudnánk alkotni protestáns egyetemet, vagy református egyetemes főiskolát, mint a dunamelléki egyházkerület akarta, mi azt nagyon szívesen megszavazzuk, én megszavazom. Csak a levegőbe építeni teljességgel nem tanácsos.

Tehát ha van valamelyes fundamentom a lábunk alatt, építsük csak arra a fundamentomra és ne építsünk Babel-tornyot, ha egyszer nem tudunk építeni egyebet, mint egy tisztességes házat.

Tisztelettel kérem tehát az igen t. zsinatot, bármilyen lelkesedéssel legyen is az egyetem iránt, hogy ezúttal a bölcsészeti fakultás felállítassék. De aztán ezt ne engedje elaludni. (Helyeslés.) Ebből ki kell nőnie lassanként a többinek és hitem szerint ki is fog nőni. A konventen is kifejeztem, hogy ebből a fakultásból okvetlenül ki kell nőnie az egyetemnek Debrecenben, de egyelőre elégedjünk meg az alapvetéssel, a többit bizzuk a későbbi építőkre. Mi mint zsinat igen meg lehetünk magunkkal elégedve és azt hiszem senkisémet fog reánk követ dobni, ha csak annyit építünk is. Az ennyi is igen sok és ha elérjük vele, hogy tanáraink protestantizmusát igazi protestantizmussá tesszük, ha tanárainkat ezen a réven az egyházhoz közelebb emeljük, ha őket az egyház vitéz katonáivá avatjuk, ilyen módon rendkívül sokat végeztünk és mondom, ne akarjunk többet végezni.

Tisztelettel kérem, méltóztassék a határozati javaslatot, úgy a mint előterjesztettük, elfogadni.

Mády Lajos jegyző: Dombi Lajos.

Domdi Lajos: Méltóságos és főtiszteletű zsinat! Sulyok István, valamint Dóci Imre felszólaló urak reámutattak annak a szükségére, hogy okvetlenül gondoskodnia kell anyaszentegyházunk egyetemének arról, hogy a tanárképzés minél magasabb fokra emeltessek már a közel jövőben. Hogy ez valódi szükség, magam is hiszem és osztom az ő nézetét mert tagadhatatlan tény az, hogy kihalóban vannak ama régi tanárok, kik mint képzett, végzett teológusok, szívvél-lélekkel az anyaszentegyház hű fiai voltak. Bárminő szakon működtek mint tanárok, szívök indítását követve, mint igaz reformátusok akként érvényesültek a tanügy terén. De ha nem ápoltatik e szellem, ha nem adunk módot és alkalmat arra, hogy ilyen szellemben neveltessenek a jövő nemzedéknek tanítására, nevelésére hivatott tanárok, bizony felő, hogy már a közel jövőben jöhet olyan idő, a midőn eme mulasztás sokszorosan megboszulni fogja magát.

A tizenkettedik óra elkövetkeztével, hogy intézkedjünk. A késelemben veszély volna, felfogásom szerint. Ugyan azért ragadjuk meg az alkalmat most, csatlakozzunk mindanyian Sulyok István barátom indítványához, tegyük le a református, vagy ha az nem lehet, a protestáns egyetem jövőben felépülendő dicső alkotmányának alapkövét az által, hogy a tanárképzőt már most a közel jövőben megalkossuk és ha Isten segít és a buzgóság lángja élni fog a szivekben olt-

hatatlan tüzzel, az elvetett mag bizonyára felnövekszik és terebélyes fivá fog fejlődni a közel jövőben. (Éljenzés.)

En csatlakozom Sulyok István beadott javaslatához. Mády Lajos jegyző: Gróf Tisza István! (Haljuk! Haljuk!)

(Folyt. köv.)

IGEHIRDETÉS.

Ebben vagyunk mesterek.*

(Virágvasárnapi.)

Irta: *Jánosi Zoltán.*

Előimádság.

Felséges Ur, szeretet Istene: Te mindenekben hű vagy és igaz vagy. Ha mondjuk azt, hogy szeretet az Isten: mondhatjuk azt is, hogy hűség az Isten. Oh mert öröktől fogva mindörökké szeretet vagy: Te benned változás nincsen, sem igérettől elhanyagolás. Amit Magadban elhatározál: megáll erősen, rendületlenebbül, mint a Sion, vagy észak csillaga. Megszárad a fű, elhull a virág, az ég s a föld avul, mint a ruha: de mindörökké megmarad beszéded. Amit cselekszel: meg nem bánod azt és abba nem hagyod, miként az ember, ki állhatatlan, mint a léha szellő, a záporverte buborék a vizen és a mezőn a futó felleg árnya!

Örök fiad hűsége is csodás. Szerette ő ezt a szegény világot örök hűséggel, olyan szeretettel, amely erősebb volt, mint a halál. E hű szeretet útján ment előre virág, tövis között a Golgothára. Nem tántoritá őt el semmisen: a népszerűség és a gyűlölet; a harsogó „hózsánna“ és „feszítsd meg!“ Hű volt bizony, hű volt mind a halálig: így lett övé az élet koszorúja, melyet letett önként a Golgothán!

Atyánk: hűséged és fiad hűsége megszégyenít bennünket és pirulva ismerjük el, hogy hűtlenek vagyunk és mindenekben állhatatlanok. Alig merünk „hózsánát“ zengen a harsogó tömeggel e napon. Hiszen tudjuk, hogy a virágvasárnap a hervatag virágok napja csak s utána jő nagypénteki tövis. És tudjuk azt, hogy jobbak nem vagyunk annál az állhatatlan sokaságnál, amely a lelkes „hózsánna“ után olyan hamar „feszítsd meg“ kiáltott.

Atyánk: mutasd meg nekünk e napon az állhatatlanság mélységeit, hogy a szívünk döbbenjen vissza tőlük és hű legyen Fiadhoz mind halálig! Ámen.

* * *

Mt. 21, 1—11.

Nem az a legszomorúbb állapot: mikor az embernek fölleges az arca és a szeme záporos és a verejteke és a vére csorog. Hanem az: mikor derűs az arca és kacag a szeme; de odabent hejh, zokog a szive és vérzik a lelke, büne leselkedik és bűnbánata háborog. Szomorú fás, diszbokros, tarkavirágos, aranybetűs, csillogó márványos régi sirbolt, mely tele van rozszant koporsókkal, porladó csontokkal, fojtogató hullaszaggal, a halálnak bus gondolatával és az életnek fájó emléke-

* E predikációt templomi szemlénk helyett adjuk. Szerk.

ivel. A szomorúság maga ez! *Óh az árnyék élesen válik ki a napsütötte földön.*

K. T., tudjátok-é, melyik a mi legszomorúbb ünnepünk!

Nem Nagypéntek, hanem Virágvasárnap.

Nagypénteken megölték az Embert, meggyalázták az Istent. Virágvasárnapon ünnepelték az embert, magasztalták az Istent. És Virágvasárnap szerintem szomorúbb mégis, mint Nagypéntek. Jézus Nagypénteken, a véres Golgothán eként panaszkodik: „*Én Istenem, én Istenem miért hagytál el engemet?*” De Virágvasárnap, a diadalúton, a tengersokaság közepén nincsen kevésbé egyedül! Nagypénteken piros vére csorog a Názárethinek. Virágvasárnapon pedig könyje pereg! *De szomorúbb dolog az: mikor a férfi sír, mint: mikor a férfi vérzik.* Nagypéntek a véres borzalomnak napja, de legalább minden igaz és őszinte. Az ördög ördög. És az emberek palástolatlanul mutatják romlott szívük irtózatot, ördögi szenvedélyeit. Virágvasárnap a fény, a pompa és a hozsánnaharsogás napja. De minden hazudik. Az ördög angyalnak teszi magát. És az ember vérszomjas szenvedélyei úgy forogódnak a zárt kebelben, mint a vasketrecben a szikrázó szemü, a villogó fogú dühös vadállatok! Nagypéntek zordon éjjelen ott ragyog már a vigasztalásnak szép hajnalsillaga, hogy a megváltás véres küzdelme, a gyötrelmek szörnyű harca valahára „*elvégeztetett.*” Virágvasárnap fényes nappalára viharfelhő borul, szívet marcangoló balsejtelem, lelket rázó tudat: a gyötrelmes, gyalázatos keresztfának zord árnyéka!

Óh a Virágvasárnap szomorúbb mint a Nagypéntek!

És én sohsem tudom keserűség nélkül nézni azt a pompás bevonulást, azt a diadalmenetet, melyet alapigénk fest a szemünk elébe! Nem harci paripán, hanem a békesség szelid, türelmes állatán vonul a Messiás a békesség alázatos királya, a szent fővárosba, amelynek a neve, Jeruzsálem, azt jelenti hogy „*Békességháza*” (Gesenius és Saadia rabbi arab fordítása.) De a bolond, az értetlen tömeg a harcok fejedelmét, hódító Dávid hódító fiát, Dávid földi országának, zsidóország harcok aranykorának helyreállítóját ünnepli Benne. Hejh nagy lesz itt a kiábrándulás! Keserves lesz a csalódás! A szeretet gyűlöletté válik: az ember ördöggé. Nem tehetek róla. Én „*hozsánnát*” hallok s „*feszítsd meg*” értek. És a földre terített ruhákon vérfoltokat látok, a pálma levélen, a pálmavirágon piros vérharmatot!

És, a milyen nagy szeretettel szeretem az embert és a nagy eszméket, épen olyan nagy keserűséggel gondolom el, hogy ebben vagyunk mi mesterek, virágvasárnapok rendezésében. *A Virágvasárnap nem gyümölcsvasárnap.* Meddön hervadnak el virágaink. Magunk tiporjuk szét őket. S virág után jön a tövis: Virágvasárnap után Nagypéntek.

Virágvasárnapot rendezni mindennek, ami szép, igaz és jó; mindennek, ami nagy, szent és magasztos!

Ez a mi szokásunk. *Ebben vagyunk mi mesterek.*

* * *

Jézus diadalmenete örök. Egyre vonul a világtörténelmen át a mennyei Jeruzsálembe, az örök békesség és az örök dicsőség házába. És mi szüntelenül Virágvasárnapokat rendezünk számára.

Virágvasárnapokat rendezünk neki *a vallásban.* Ő méltán mondá magáról, hogy ő és az Atya egy. (Ján. 10, 30.) És méltán mondá magáról, hogy ő a földön is az égben van (Ján. 3, 13.) Mi pedig csak szájjal dicsérjük

az Istent, de a szívünk Ő tőle távol van! Olyan szépen, olyan meghatottan, a könnyekig megindultan énekeljük a szép dicséretet:

„Ha templomban megjelenek,
Ahol összesereglenek
Fölséges neved imádói:
Velük együtt fohászkodva
Ugy tetszik, mintha vigadva
Ott volnék, hol a menny lakói
A Te királyi székednek
Előtte letelepednek.”

És, mikor az égben vagyunk, akkor is a földön vagyunk. Dicsérjük a mennyországot másnak és magunknak törekszünk megszerezni, megtartani a földet. Fényes, hangos ünnepeket ülünk. Testünkre öltünk díszes új ruhát. Lelkünkön ott hagyjuk a bűnök régi rongyait. Mit ér Karácsony ünnepünk: ha szívünkben meg nem születik az Ige szíve? Mit ér Virágvasárnapunk: ha csak virágzunk és nem gyümölcsözünk és a meddő virág után jön a töviskoszorú? Mit ér Nagypéntekünk: ha meg nem feszítjük magunkban a bűnök ó emberét? Mit ér Husvétünk: ha fel nem támadunk a bűn halálából Istennek tetsző új életre? Mit ér Áldozócsütörtökünk: ha nem az oda fel valókat keressük, hanem az idelent valókat? És mit ér Pünköstünk: ha nem munkálkodik bennünk az Ur Lelke és épen azért nem vagyunk az övéi? Óh emberek, ti keresztyén emberek, akik ma, mert ez a divat és mert a leigázott, de föllelé törekvő tömegekkel szemben ez látszik célszerűnek, büszkén, sőt hivalkodva hirdettek, valljátok magatokat Krisztus követőinek: mit ér a ti vallásosságotok, mit ér a ti keresztyénségetek? Minden divat külsőség. A testnek és nem a léleknek dolga. És amit ma megbecsülünk, mert célszerű: azt holnap, ha célszerűtlennek látszik, eldobjuk. A vadember is imádja bálványát, míg azt hiszi, hogy ez segíti őt; de, mikor látja, hogy csalódott benne, akkor megostorozza és megtiporja istenét. És még csodálkoztok, hogy az Istentagadókat és a más vallásukat nem tudjátok meggyőzni és megnyerni! S elszakad a türelmetek hajszálvékony fonala. *Összemarkodtok az Istenen, ahelyett, hogy békességetek lenne az Istenben.* Vallásotok ellenségei ellen doronggal mentek és nem a szeretet Istenének nevével. Előbb zürzavaros beszéddel teszitek érthetlenné s azután bottal magyarázzátok az igazságot. A vadembereknek egy hajón vizitok a bibliát és a pálinkát, meg a korbácsot. Bitófát azért nem vizitek, mert annak jó a legelső fa is! Bocssátok meg: így nem megyen a dolog. Ha Jézustól és a természetből nem ismerném az Istent; hanem töletek kellene megismernem: Istentagadó lennék magam is. Mert az a ti istenetek egy önző, mindennel kereskedő, haragos, bosszúálló bálvány. A biblia Istene imádandó szeretet, aki feláldozza magát a világért a keresztfán. A ti istenetek egy izzógyomru Molochbálvány, aki áldozatul kívánja a világot. *„Amilyen az ember, olyan az Istene.”* (Feuerbach.) Ti az egy igaz Istent a magatok képére és hasonlatosságára torzítjátok. És a ti isteneteket csakugyan nem érdemes hivebben imádni, mint ahogy ti imádjátok. *Az ilyen istent csak Virágvasárnap illeti.* És ezt meg is adjátok öneki. Uram, Isten! Mennyi Virágvasárnap! Mennyi kétlelkű, állhatatlan (Jak. 1, 8.) ember! *„Senki sem szolgálhat egyszerre két urnak.”* Így beszélt Jézus, a Mester. És a mai keresztyénség meg akarja mutatni, hogy ő tud egyszerre két urnak szolgálni. Megosztja magát Isten és az anyag között, szolgál Istennek és a mammonnak. Isten.

nek szájával és a mammonnak szívével. (Hermann Kutter : Sie müssen.) Az volna a leghelyesebb, ha ez a mai keresztyén világ nem is tartana egyéb ünnepet, csupán virágvasárnapot ! Ilyen vallásosság mellett vajjon lehetne-e szó szeretetről ? Hiszen ez a vallásosság az önzés vallásossága : míg a szeretet önzetlenség és a szeretet önfeláldozás.

Ilyen vallásosság mellett bizony, természetes, hogy e világ a mi Urunknak Virágvasárnapokat rendez a szeretetben is. Szeretet ! Te fölséges érzelem ! Te Isten a porban ! Te vagy Jézus Krisztus. Hiszen ő benne, a mi Urunkban az Istenségnek minden teljessége lakozott testiképen (Kol. 2. 9.) És az Isten szeretet. (Ján : 4. 8.) Tetteiből, szenvedéseiből, könnye vére harmatából hogy sugárzik, hogy szikrázik az örök szeretet ! Hogy tárja ki karját az egész világnak : „*Jöjjetek én hozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és megterheltetek és én megnyugtallak titeket.*” (Mt. 11, 28.) Tanít bennünket arra, hogy testvérek vagyunk, szeressük, segítsük, becsüljük egymást és ne uralkodjunk egymás felett, hanem, mint igaz testvérek, személy válogatás nélkül egyenlők legyünk. Mi pedig a szeretetről dicsbeszédeket mondunk, mámoros ódákat pengetünk. Hanem a valóságos szeretetből, segítségből, becsülésből, egyenlőségből, vajmi keveset láthatunk az életben. *Felöltöztetjük a beszédeinket és levetkeztetjük az embereket.* Segítjük-e mi a kicsinyeket ? Becsüljük-e a nagyokat ? Alamizsnálkodunk néha divdtól vagy tévedésből. S világgá kürtöljük. Avagy nem a „hirlapilag nyugtázott” adakozások és ünnepséges jótékonyágok napjaiban élünk-e ? Mennyi selyem, bársony, arany és gyémánt az ilyen ünnepeken ! Szemet vakító csillogás ! Virágcsokor, mint egy malomkerék ! Valóban jó, hogy ennyi fény mellett még a szegényeknek is jut egy-két rozsdaverte fillér ! Nem jobb volna odaadni a selyem, bársony, az arany, a gyémánt és virágtenger árát egészen a szegényeknek ? Nem azt mondom én, hogy ne mulasson és ne gyönyörködjen az, akinek van kedve s pénze rá. Csak azt mondom, hogy ezt ne műveljük a jótékonyág ürügye alatt. Minden úgy szép, ha szívből jön, ha őszinte. A mulatság is : a jótékonyág is. Szakítsuk a szent örömmel tiszta fehér virágait. Gyakoroljuk a jótékonyágot. De ne rendezzünk jótékony ünnepségeket. Mert ezek nem a szeretet, hanem a hiuság ünnepei. Virágvasárnapok. És a szeretet mi tőlünk nem érdemel virágvasárnapokat. Lássátok e cégéres, pompás jótékonyág mellett milyen szépen megtűrünk egy olyan gazdasági és társadalmi rendet, egy olyan gazdasági és társadalmi rendtelenséget, mely a tömegnyomort és a tömeg szolgásgát egyre csak növeli ! Mint az egyszeri spanyol ur : *szegényházakat állítunk és, hogy ezek ne álljanak üresen, koldusokról magunk gondoskodunk.* És miképpen becsüljük a nagyokat ? Ezeknek előbb csinálunk Nagypénteket és azután Virágvasárnapot. Megöljük őket és azután szobrot állítunk nekik. A szobor nem vét senkinek : nem eszi meg a kenyerét előlünk és nem tud leszállni márványtalapzatáról, hogy útunkba álljon. A szobor szép dolog. És ártatlan dolog. Hanem én úgy vélem, hogy ez a mi ünnepséges emberszeretetünk veszedelmesen hasonlít az embergyűlölethez. Hogy is tudnók szeretni felebarátainkat : mikor még a barátainkat sem tudjuk igazán szeretni !

Jézusnak mi virágvasárnapokat rendezünk a *barátságban* is. Jézus a barátságról ragyogó szavakkal és még ragyogóbb könnyekkel, véresepekkel tanított. János ev. 15, 13. 14-ben ezt mondja : „*Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki az ő életét adja az ő barátiért. Ti én barátom lésztok, ha azokat eszeleked-*

dítok, amiket én parancsolok néktek.” E szerint a barátság odaadó : engedelmes, önfeláldozó hűség és a halálig hű barátságnál nincs nagyobb szeretet az emberek szívében. Bizony mondom, hogy ennél szebben a barátságról nem szólott senki. Csak Jézus könnyei szólanak szebben és omló vére cseppjei. Azok a drága gyöngyök, amelyek hű barátjának, Lázárnak a sziklasírja előtt peregnék a szeméből. És azok az égő rubintok, melyek vérző sebeiből alágördülnek a sötét bitófán ! Mi közöttünk pedig maholnap oly ritkaság lesz a hű barát, mint a fehér holló. Beszélni a barátságról, szépen szónokolni róla, mi is tudunk. Kivált csengő pohárral a kezünkben. A fehér asztalnál olyan sok a jó barát. Az életben olyan kevés ! *Óh, a barátságot magasztaló beszédünk maholnap olyan lesz, mint egy jól megfizetett predikáció a koporsó felett.* Még a haszon iránt oly fogékony rómaiak egyik bölése Cicero is eképen beszél a barátságról : „*Ha a barátságot a magunk hasznára fordítjuk, nem annak javára, akít szeretünk : nem barátság lesz az, hanem holmi haszonleső kereskedés. A legelőket és a szántóföldeket és a baromcsordákat szeretjük azért, mert hasznot húzunk belőlük. Az emberek iránt való szeretet és a barátság önzetlen (gratuita).*” Már ma pedig ilyen barátság helyett érdekszövetkezeteket látunk. Falánk emberek közös prédára szövetkeznek egymással. Mig vadásznak : addig egyetértés van közöttük. Mikor osztoznak a zsákmányon : akkor összemarakodnak. Gyönyörű barátság ! Nagyon ráillik a magyar költő mondása : „*Kutyának harca ez egy kőcse felett.*” (Madách). A régi barátság, mint a Dávid és Jónathán, meg az Epaminondas és Pelopidas barátsága, a haza javát akarta. A mai barátság a haza javait akarja. Kevesebbet bír, mint a régi barátság, de többet akar. Eszembe jutnak itt az emberi barátság, de többet akar. Eszembe jutnak itt az emberi szervezetnek úgy nevezett „faló sejteit” (phagocytá), amelyek az ifju, erős szervezetben a betolakodó betegségsírakat támadják meg és így a szervezetet védik, az öreg, erőtelen szervezetben pedig a májat, a vesét, a csontokat, az agyvelőt támadják meg és így a szervezetet rombolják. A régi barátság hasznára volt az emberi társaságnak. A mai barátság veszedelmére van. *És ebből meg lehet állapítani, hogy a mai társadalmi rend megvénült és nemsokára sirba roskad. Megeszük a faló sejteket, a mai barátok.* És a mai társas élet minden alakja, minden köre valóban a hanyatlás, a felbomlás tüneteit mutatja. E tünetek mutatkoznak a nemzeti életben is.

És mi Jézusnak virágvasárnapokat rendezünk a *hazafiságban* is. Jézus a maga hazafiságával nem tüngett soha. És azt a lármás, azt az agyarkodó hazafiságot, mely nem annyira a hazának és a haza népének : szegény, eltiport, kenyeretlen és jogtalan népének szerelmében áll, hanem inkább az idegenek izzó gyűlöletében ; ezt a hazafiságot Jézus nem érezte, nem ismerte soha ! Ez a hazafiság — tudjuk — a farizeusok hazafisága volt. Jézus az egész világot szerette, noha legforróbban a maga hazáját és a maga népét. Az evangéliomot, melyet az egész világnak hozott, legelső sorban a maga népének ajánlotta fel. Erre azt mondták : természetesen dolog. Természetes ám azoknál, kik hazájuk szent rögéhez ragaszkodnak. Hány százezer zsidó élt és munkálkodott Krisztus korában külföldön ! És hány magyar ember gazdagítja eszméivel, tudásával, fölfedezéseivel, találmányaival és műalkotásaival külföldön az idegen tudományt, ipart, művészetet ! Jézus Krisztus, egész nemzetét szerette. De különösen szerette a szegény eltiport, kenyeretlen és jogtalan népet. *Ember volt. Isten volt. Hogy' tehette volna hát meg azt az em-*

bertelenséget, azt az istentelenséget. Azt az alávalóságot, hogy a hatalmasokhoz csatlakozzék a gyöngékel szemben! A gazdagoknak ezt mondá: „*Taj nektek gazdagoknak, mert elveszitek (itt a földön, v. ö. Luk. 16, 25-öt) a ti vigasztalástokat.*“ (Luk. 6, 24.) És a szegényeknek ezt mondá: „*Boldogok vagytok ti szegények, mert a tiétek az Istennek országa.*“ (Luk. 6, 20.) És, amikor látta, hogy romlásnak indult szerencsétlen, hazáját nem lehet már megmenteni: keserves könnyekkel siratta meg azt a szegény haldokló nemzetet. Óh tüzes könnyek! Perzselőbbek, mint a lángoló vér! Óh felséges könnyek! Csillaggyöngyök peregnék az Isten szeméből! Ilyen volt a Jézus hazafisága. És a mi hazafiságunk? Óh a mi hazafiságunk örökös Virágvasárnap, örökös Nagypéntek előtt! Mi bezzeg tüntetünk a hazafisággal. *Addig tüntetünk vele: míg egészen eltüntetjük.* Az Ur Isten parancsa ez: „*A te Úradnak Istenednek nevét hiába fel ne vedd.*“ És van-e olyan nap, amelyen százszor is el ne harsognók a haza nevét? Pedig szent név a haza neve is. Van-e olyan eszemiszom, van-e olyan dinom-dánom, amelyben el ne harsogtatnók az édes haza szent nevét!? Mi vigan élünk és hadd éljen a szegény haza is: hogyha tud. Dúsan terített asztaloknál, biborban-bársonyban lakmározunk: és a heteg, fekélyes, rongyos, éhes Lázár, a szegény, pusztuló, megrabolt, megtiport haza ott fetreng a kapu előtt és az ebek nyalják a sebeit. Rosszabbak vagyunk, mint a pokolra való gazdag az evangéliomban, mert az legalább nem éljenzete, nem gúnyolta éljenzéssel, pohárköszöntővel azt a szerencsétlen Lázárt, akinek még kenyérmorzsát sem adott! Csupa virágvasárnap ez a mi hazafiságunk! Virágvasárnap Nagypéntek előtt. Mennyi hazafias ünnep! És mily kevés hazafias cselekedet! Ünnepeink Márczius 15-két, a Szabadság, Egyenlőség, Testvériség napját, melyen kiváltságos ifjak kiváltságok ellen harcolának, nemzetfüggetlenségéért és népszabadságért együtt küzdöttek. És, imhol: miután a népszabadság nélkül, sőt ellen — a nemzetfüggetlenségért — igen természetesen — hiába csatáztunk; a vaskezü királynak kell ránk erőszakolnia a népszabadságot. Gyönyörű egy hazafiság! És ünnepeink október 6-ikát: magyar szentek véres, komor, fényes dicső halála napját. És míg azok a vértanúk meghaltak a hazáért, ezek a mai hazafiak élösködnek a hazán. *Azok így szólottak: „Éljen a haza.“ És meghaltak. Ezek így harsognak: „Éljen a haza.“ És megélnék.* És a Kossuth Lajos neve napját, születése napját és halála napját nem ünnepeink-e? Bizony ünnepeink. Hogy ne ünnepeink? Hiszen az ünneplés a mi mesterségünk. Kossuth Lajost bizony ünnepeink. De nem követjük. *Könnyebb a sasokat csodálni, mint követni.* Vajon a most folyt, gyászos, kudarcos nemzeti küzdelemben követtük-e a nagy Kossuth szavát, gyönyörű példáját: *„Törhet, de nem hajolhat!”* Vagy azt mondjátok, hogy ez nem bölcs politika; hanem szertelenség!? Óh akkor nagy Kossuth nem volt politikus: szertelen ember volt! Minek ünneplitek? Mennyi virágvasárnap! Virágvasárnap Nagypéntek előtt. Nem tehetek róla, felsír a lelkebben a szabadságharc utáni panasz, a *dalnok búja*:

„Én a hanyatló küzdelemnek
Kifáradt korszakán merengek,
Szemem alá tekint.
Késő, habár láttam virágát,
Biztatnom a kidőlt fa ágát:
Virágozzék megint.“

Arany.

K. T. mit mondjak még? Mit mondjak mind ezek után?

Szemem előtt képek vonulnak el. Jézus megyen a történelmen át. Jézus a hit, a szeretet, a barátság és a hazafiság. És mi neki mindenütt virágvasárnapot rendezünk. Virágvasárnapot és azután Nagypénteket.

Óh, Szerelmeseim: Virágvasárnapon, az emberi állhatatlanság napján, legszomorúbb ünnepünkön, tanuljuk el az Ur Jézus Krisztustól az ő nagyságának titkát: *„Légy hű mind halálig!”* (Jel. 2, 10.)

Ámen.

* * *

Utóimádság.

Felséges Ur, szeretet Istene: hallgattuk a Te szent beszédedet, mely fölmutatta nekünk e napon, meddő virágok fényes és zajos, de mégis oly szomorú ünnepén — az állhatatlanság mélységeit, hogy a szívünk döbbenjen vissza tőlük és hű legyen Fiadhoz mind halálig. Láttuk: Fiad miként vonul közöttünk, miként vonul a hitben, szeretetben, a barátságban, a hazafiságban. Láttuk: mimódon rendezünk neki szövirágos Virágvasárnapot, hajh, vérvirágos Nagypéntek előtt. Míg testben élt: ezerszer gyűlölek s a gyűlölet mindég valódi volt. Királyi útján, egyszer ünnepezték és ez az egy ünnepség is hazug volt. Örök Fiadnak földi sorsa ez. Óh a jelen nem hübb, nem jobb a múltnál!

De a jövő legyen jobb és hivebb a múltnál, a jelennél: jó Atyánk. Legyen jobb és hivebb kegyelmed által. A hűség az erények kötele. Ha elszakad: mint oldott kéve, széthull az erények aranykalásza mind. Legyünk hűek a hitben, szeretetben, a barátságban, a hazafiságban. Legyünk hűek Fiadhoz mind halálig.

Az egyházat, meg a hazát szeressük. S, mit állhatatlanságunk elveszített: szerezzé vissza hűségünk megint. A népjog a kitartás vaskezüben legyőzhetetlen kardja lesz hazánknak. Hadd jöjjenek már, nemzetek Királya: virágvasárnapok helyett hazánkra, hadd jöjjenek gyümölcsvasárnapok.

Jó Istenünk: betegeinket is Hozzád emeljük a hit karjain. Ne hagyjad őket elcsüggedni és megtántorodni keresztyén hitökben. A szenvedésnek lángoló tüze acélosítsa meg hűségüket, mint az izzó kemence a vasat. S tedd szabadokká őket úgy, amint elvégezed örök idők előtt: vagy ez életre a meggyógyulással, vagy a halállal az örök életre — kegyelmedből, a Krisztus Jézusért. Ámen.

K Ü L Ö N F É L É K.

— **Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vetjük átál, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természetén kívül a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.**

— **Pusztuló temetők.** A debreceni temetők, kivéve a róm. katolikusokét a város névén állanak. A ref. egyház tagjai ugyan nem adták fel igényüket őseik sírjához, de eddig legalább semmi nyomósabb lépést nem tettek jogaik érvényesítésére. Talán ez az oka, hogy Méliusz, Domokos Sinai és többiek sírjai elpusztultak és hogy a debreceni ref. temetők a világ legelhagyottabb helyei voltak mindaddig, míg az akácfa az alföldön elnem terjedt s az élők kegyelete a kopár iszalagos, bozótos hantokat be nem fásította. A Földi és Csokonai fái őrizték itt a nagyok álmaikat és árnyékolták az elköltözötték sírjait. És ezeket az akácfaikat pusztította ki most a város. Nem csak az elvénülteket, hanem mindet statárialiter. A várad-utcai, cegléd és csapó-utcai temetők már kopárak, fejfák kidőltek, siremlékek megsérültek, sírhantok eltapostattak és egész népvándorlás hordta dibolta és növelte a pusztuló vagyont. A város ugyan ennek dacára is nagy bevételhez jutott, de ez kárpótlás-é az elpusztult temetőkért s azért a kötelezettségért, melylyel az élők az előttök jártak iránt tartoznak? s mely a temetők gondozását úgy az egyháznak, mint a közönségnek kegyeletével és műveltségével kapcsolja össze?

— **Egyházmegyei közgyűlés.** A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye folyó hó 19-én délelőtt 9 órakor, gróf Tisza István gondnok és Széll Kálmán esperes társelnöklété alatt a gimnázium gyűlés termében tartja tavaszi közgyűlését. A megelőző napon d. e. 9 órakor a tanügyi bizottság tart ülést, d. u. 5 órakor pedig lelkeszi értekezlet lesz.

— **A debreceni református főgimnázium beruházási államsegélye.** Már közöltük, hogy a kultuszminisztérium márc. 9-én 13157. sz. alatt kelt rendeletével a debreceni ref. főgimnázium részére 59.000 korona beruházási államsegélyt engedélyezett. Ezt az összeget az egyházkerületi és főiskolai főgondnok úr f. é. márc. 24-én a debreceni kir. adóhivatal pénztárából fel is vette és a Debreceni Alföldi Takarékpénztárba a főgimnázium részére nyitott építkezési folyó számlán elhelyezte. Most a konvent elnökségének a főgimnázium igazgatóságához intézett leirata szerint a vallás- és közoktatásügyi minisztérium f. é. márc. 29-én 27912. sz. a. ugyanarra a célra ismét 7000 koronát utalványozott azzal a megjegyzéssel, hogy a jelen törlesztés után, még igényelhető beruházási államsegély 234.000 koronára száll alá.

— **A nagybányai ev. ref. egyházmegye.** Mint már mult számunkban is röviden megírtuk, e hó 19, 20, 21-én tartja Nagybanján tavaszi rendes közgyűlését, melynek egyik igen fontos tárgya lesz a Gróf Dégenfeld Sándor egyházmegyei gondnok világi elnök lemondásával megüresedett elnöki székre a szavazás elrendelése, úgy halljuk, hogy a közvélemény e diszes

állásra Helmeczy József nagybirtokos, ügyvéd, egyházmegyei tanácsbíró óhajtja megnyerni, a ki különben már eddig is mint elnökhelyettes működött s mint zsinati képviselő, nagy tudásával az egyházmegye érdekében sokat tett.

— **Szöbéli érettségi vizsgálatok** a tiszaántúli ev. ref. egyházkerület főgymnásiumaiban a folyó 1905—06. iskolai év végén Debrecenben június 21—28-án elnök dr. Öreg János akadémiai tanár, Máramarosszigeten június 27—29-én elnök dr. Erdős József theologiai tanár, Hódmezővásárhelyen június 25—30-án elnök Dicsőfi József egyházkerületi főjegyző, Mezőtúron június 18—19-én elnök Dr. Baltazár Dezső esperes, Békésen június 18—19-én elnök Dóczi Imre középiskolai felügyelő, Szatmáron június 25—28-án elnök Dóczi Imre, Kisujszálláson június 21—23-án elnök Dóczi Imre, Hajduböszörményben június 21—22-én elnök dr. Nagy Zsigmond gymn. tanár, a debreceni főiskolai igazgatótanács tagja.

— **Lelkészváltások a dunántúli kerületben.** Március hó közepén, a lelkészváltás szokásos idejéna kerületről távoztak s új állomáshejükre mentek: Jezernicky Jenő Padragról Ter.; Szecsődre, Ceglédy Sándor főiskolai szénior Nagypisanicára, Biró László Nagypisanicáról Padragra, Fodor Gyula Bakonymagyarszentkirályról Mezőlakra, Csikós Péter Palfáról Falubattyánra. A segédlelkészek közül: Jezernicky Aladár h. l. Terestýnszecsődről Körmedre és püspöki engedéllyel Juhász Pál papnövendék Nagysallóra, Kis Zoltán pedig Dunarra mentek segédlelkészek.

— **A két protestáns egyház közös bizottságának gyűlése.** A két protestáns egyház közös ügyeinek tárgyalására kiküldött bizottságok együttes ülését Bánffy Dezső és Kun Bertalan konventi elnökök méltóságos báró Prónay Dezső, ág. ev. egyetemes felügyelő úrral történt megállapodásuk értelmében Budapestre, a szokott helyre (az ágostai evangélikusok Deák-téri főgimnáziumába) folyó hó 24 (huszonnégy, kedd) délutáni 5 (öt) órájára, hívták össze.

— **Hidvégi gróf Mikó Imre emlékezete.** Hidvégi gróf Mikó Imre születésének százados emlékét hálás kegyelettel ünnepelte meg a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollégium. Születésnapjának századik évfordulóján 1905. szeptember 4-én a magyar társadalom hazafias támogatása mellett diszes márvány emléktáblával jelölte meg a nagy alapító szülőházát, Mikes Ármin gróf zabolai kastélyát. 1905. október 18-án pedig iskolai emlékünepély keretében ujitotta fel alapítójának áldott emlékezetét. E kegyeletes ünnepélyek lefolyásának megörökítése céljából a kollégium előljárósága „Hidvégi gróf Mikó Imre emlékezete“ Sepsiszentgyörgy 1906. 8-ad rét 441. cím alatt diszes emlékkönyvet adott ki, melyben az ünnepélyek leírását következő képek díszítik: 1. Hidvégi gróf Mikó Imre. 2. Gróf Mikes Ármin kastélya Zabolán (Gróf Mikó Imre szülőháza). 3. A zabolai Mikes kastély nyugoti oldala gróf Mikó Imre emléktáblájával. 4. Gróf Mikó Imre emléktáblája a zabolai Mikes kastélyon. 5. Pílanatfelvétel az emlékünepélyről. 6. Az ev. ref. Székely Mikó-Kollégium. Az emlékfűzet, mely az ünnepélyek leírásán kívül az emléktáblára beérkezett adományokról szóló nyilvános

Hét köbméter tűzifa beszállítva.

Két kényelmes lakószoba és fűkamara.

Tandij címen: a r. kath. főgymnasiumban mintegy 50 tanuló után (per 4 kor.) kettőszáz korona, a polg. leányiskolai vallásitanításért az államtól egyszáz korona, a más vallásu elemi iskolákba járó ref. növendékektől fejenként négy korona, foglyok valláserkölcsei oktatásáért huszon-négy korona.

Két papos temetésen siri imáért négy korona, vagy csak kikisérésért két korona.

Kötelessége:

Lelkész útatisítása szerint minden lelkesíti teendőiben helyettesítés és segédkezés.

A róm. kath. főgymnasiumba, polg. leányiskolában, más felekezeti elemi iskolákban, mezőgazdasági ismétlő iskolában, iparos-tanonc iskolába járó ref. növendékek vallásitanítása, foglyok valláserkölcsei oktatása.

Teljes ellátásáról maga gondoskodik.

A presbytériumhoz címezett s kellően felszerelt pályázati kérvények ápril. hó 28. napjáig ahulirt lelkészhez nyújtandók be s megválasztott hivatalát május 1-én elfoglalni köteles.

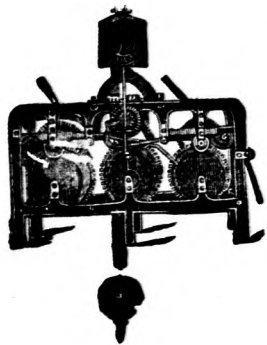
Nagykároly, 1906. ápril. hó 8.

Asztalos György

ref. lelkész.

— „Antidol” a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebbben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár
= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Egyházak Hivatalok és

Magánfelek részére

Gummi és Rézbélyegzőket

állandó festékpárna, számozógép, keletesbélyegzőket szakszerű kivitelben

== olcsó árban szállit ==

Elő debreceni

Ruggyanta-bélyegzőgyár és nyomda

Simonffy-u. 5. sz.

Árjegyzék ingyen.

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, **fog és fejfájásnál** pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

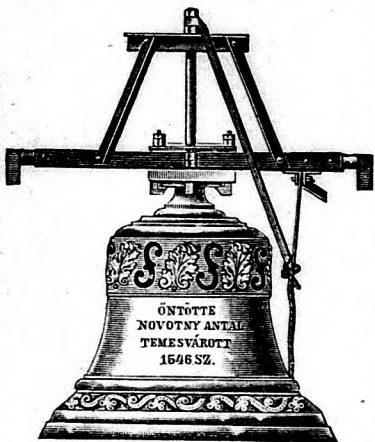
„Arany-egyszarvu” gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhették.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelme- sebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok illet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál-
tatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy
éremmel kitüntetve.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntődeje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadal-
mazott harangjait, melyek-
kel bármely más haranggal
szemben egy azon hang elő-
állításánál 3—46% súly és
ármegtakarítás éretik el.
Kitünő jó hang és tartós-
ságaért több évi jótállás.
Legkedvezőbb fizetési fel-
tételek.

Forgatható és igen könny-
nyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel
egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vas-
állványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való
ala kítását, avagy azoknak esekély fölülfizetés
mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrend-
szer szerint, golós-ládával. Biztos műkö-
déséért még a legnedvesebb templom-
ban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyed-
séggü játszás-móddal birnak és mindamel-
lett az egyes sipok a leggyorsabb játszás
mellett is precízen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat
átalakítás, javítás és hangolás a leg-
jutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitün-
tetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
arany oklevelet nyert.

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a
legjobb hírnevű az or-
szágban Teljes szavatos-
ság mellett szállit

harangokat!

bármínő súlyban, nem-
tetszőket feltétlenül vis-
szavesz, a a költségeket
visszatéríti Árjegyzéket
bérmentősen küld.

Nagyon sok elösme-
rő irat.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyáriáron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges díszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

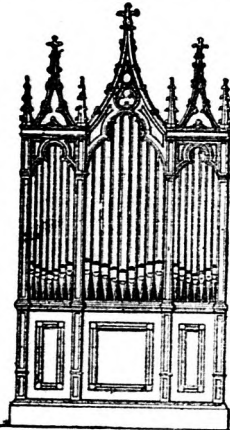
Iskolák számára a térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén mely cikkekre nézve azonnal szolgálók, — árszámítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stílusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Országh Sándor

orgona- és hangszergyáros
cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy díszoklevéllel“ és Ferencz József lovag „renddel“ kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekinték meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.